

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора Сороки Лариси Володимирівни на дисертаційне дослідження Небитової Наталії Юріївни на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Захист прав та свобод людини і громадянина є основоположними завданнями будь-якої цивілізованої держави. Тому дослідження та розвиток знань про адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів публічної адміністрації з громадянським суспільством зумовлене потребою вдосконалення державного апарату для виконання цих завдань. Важливість дослідження посилюється тим, що в центрі дослідження така складна соціальна проблема, як торгівля людьми.

Від діяльності суб'єктів публічної адміністрації напряду залежить захищеність громадян від такого негативного соціального явища, як торгівля людьми. На жаль, з огляду на складне соціально-економічне становище проблема загострюється, незважаючи на позитивні зрушення в законодавстві впродовж останніх років.

Водночас, як звертає нашу увагу здобувачка, останні законодавчі зміни у досліджуваній сфері, попри їх безсумнівно позитивний вплив, потребують доопрацювання та деталізації. Означена сфера все ще потребує вдосконалення з огляду на чисельні виклики у досліджуваній сфері, які стоять перед державно-адміністративними апаратом взагалі та Національною поліцією України - зокрема.

З викладеного вище очевидним є той факт, що подана на рецензування робота присвячена актуальній проблемі, розв'язання якої сприятиме подальшому вдосконаленню законодавства та поглиблення знань про діяльність Національної поліції у досліджуваній сфері .

Про актуальність обраного напрямку дисертаційного дослідження свідчить також те, що робота узгоджується з основними положеннями основних положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Концепції Державної цільової соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 липня 2021 р. № 800-р, Стратегії реформування державного управління України на 2022-2025 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 року № 831-р, Переліку перспективних напрямів кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями (рішення президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 року №86/11).

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Вивчення дисертації та наукових публікацій автора засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість дисертантці визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження.

Дисертантка проаналізувала значну кількість джерел (275 найменування), ґрунтовно вивчила роботи інших науковців, що надало можливість вирішити наукову задачу, сформулювати пропозиції та рекомендації з удосконалення положень національного законодавства щодо взаємодії Національної поліції з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми.

Обґрунтованість сформульованих у дисертації висновків забезпечена емпіричними даними, а саме статистичними даними й матеріалами, узагальненням результатів анкетування 312 респондентів щодо рівня їхньої обізнаності про причини та наслідки існування явища «торгівля людьми».

Результати наукового дослідження викладено в десяти наукових публікаціях за темою дослідження, з яких п'ять статей опубліковано у

виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук та п'ять тез доповідей і наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Отже, Небитової Н. Ю. «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» виконана на високому науковому рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація Небитової Н. Ю. є одним із перших комплексних досліджень у межах адміністративної науки, що послідовно розкриває адміністративно-правові засади та теоретико-правові підходи щодо розуміння сутності взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми в Україні як однієї із важливих компонентів інтегрованої системи заходів подолання вказаного глобального суспільно-небезпечного явища.

У роботі сформульовано низку результатів і висновків, що були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни.

Зокрема, уперше сформовано категорійно-поняттєву визначеність правового концепту «взаємодія органів Національної поліції України з іншими суб'єктами у сфері протидії торгівлі людьми» як процесу свідомого впливу таких суб'єктів (індивідуальних чи колективних) один на одного задля досягнення нормативно закріплених спільно визнаних цілей з метою забезпечення інтегрованого підходу до подолання цього суспільно-небезпечного явища.

Також удосконалено та дістало подальший розвиток: розуміння терміну «адміністративно-правові інструменти взаємодії суб'єктів протидії торгівлі людьми в Україні» як визначену адміністративно-правовими нормами сукупність засобів і способів практичного втілення повноважень таких суб'єктів, направлених на реалізацію спільних дій з метою протидії торгівлі

людьми; теоретичні та методологічні положення, що стосуються аналізу поняття адміністративних стягнень, їхніх ознак і принципів, а також правового змісту адміністративного штрафу та інші; класифікаційні чинники розподілу видів та напрямів взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми з уточненням, що для кожного з таких характерним є дотримання принципу сумісної спрацьованості, де сумісність орієнтується на емоційну сферу сторін і створює умови для ефективної взаємодії, а спрацьованість – це практична реалізація сумісності, що націлена на результат.

Крім зазначеного, у роботі містяться інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни здійсненого дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи Небитової Н. Ю. не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації сформовано відповідно до отриманих результатів, вони мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, яка ґрунтується на сукупності загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання.

Обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, також забезпечена емпіричними даними, які охоплюють результати особистих спостережень з використанням власного досвіду роботи автора.

Отже, результати дисертаційного дослідження Небитової Н. Ю., які винесено на захист, є достатньо аргументованими, обґрунтованими, логічними та переконливими, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Наукові результати й

положення, що винесені на захист, отримано завдяки використанню різноманітних методів, таких як теоретичний аналіз і синтез, логіко-юридичний, соціологічний та статистичний методи, а також ґрунтовної емпіричної бази.

Постановка завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам. Завдання наукового пошуку виконано, мети роботи досягнуто.

Отже, поставлені наукові завдання виконано на високому методологічному рівні, а дисертантка опанувала необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано у: *науково-дослідній сфері* – для подальшого наукового вивчення проблем організації взаємодії органів Національної поліції з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми в Україні (акт Національної академії внутрішніх справ від 14 лютого 2023 року); *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми адміністративного права» (акт Національної академії внутрішніх справ від 17 лютого 2023 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація Небитової Н. Ю. викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії. Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Робота містить список використаних джерел із 275 найменувань на 37 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 243 сторінки, основний текст – 180 сторінок.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, у яких висвітлено основні результати дослідження.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, схарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, емпіричну базу, аргументовано наукову новизну отриманих результатів, зазначено інформацію щодо апробації матеріалів дисертації.

У **розділі 1** «Теоретико-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» здійснено аналіз стану наукової розробленості теми дослідження, за результатами чого сформульовано висновки щодо браку комплексних наукових досліджень з проблематики адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми.

Визначено, що торгівля людьми є глобальним явищем, що має динамічний та адаптивний характер. Це важкий злочин, що спричиняє порушення природних прав людини не обмежуючись певною локалізацією. Акцентовано, що наслідки цього суспільно-небезпечного явища завжди негативні як для особи, що була протиправно змушена до вчинення дій, так і для держави, що допустила таку експлуатацію.

У **розділі 2** «Адміністративно-правовий механізм взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» визначено, що на сучасному етапі нормотворення існує лише декілька нормативно-правових актів (порядків), які регламентують адміністративні процедури у сфері протидії торгівлі людьми та врегульовують питання взаємодії органів Національної поліції з державними та громадськими інституціями, однак всі вони стосуються лише процедури щодо надання допомоги та захисту особам, які постраждали від торгівлі людьми.

Запропоновано оптимізувати положення Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2012 року № 783 шляхом зміни його назви на: «Порядок взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми щодо надання допомоги та захисту постраждалим», а також його пункт 4 викласти у такій редакції: «Суб'єкт, якому в результаті його діяльності стало відомо про постраждалу особу, інформує особу про можливість отримання допомоги, види такої допомоги, умови та порядок їх надання не залежно від того чи буде вона співпрацювати з поліцією, за згодою такої особи або її законного представника направляє постраждалу особу до відповідного структурного підрозділу місцевої держадміністрації за місцем перебування особи (далі – відповідальний підрозділ)». Таким чином відбудеться об'єднання норм пункту 4 та 8 Порядку, а інформацію про допомогу особа буде отримувати в будь-якому разі, не залежно від її бажання співпрацювати з державними органами.

У **розділі 3** «Шляхи вдосконалення здійснення взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» визначено, за доцільне адаптувати Україною такий позитивний досвід зарубіжних країн у досліджуваній сфері як: 1) розроблення чітких оперативних процедур щодо розгляду справ про торгівлю людьми, створення стандартизованих протоколів співпраці між різними правоохоронними органами (США); 2) посилення національних механізмів міжгалузевої співпраці та координації між правоохоронними органами та судовою системою (Франція); 3) створення інформаційних механізмів державного та соціального рівнів повідомлення про торгівлю людьми членів громади (Франція, Шотландія); 4) виділення необхідного фінансування на розслідування злочинів, переслідування торгівців людьми та надання допомоги жертвам (у тому числі витрати на подорожі жертв торгівлі людьми та інших свідків з країни походження до країни призначення задля їхньої можливості надання свідчень у суді) (США); 5) співпраця щодо обміну

інформацією між поліцією, візовими органами, імміграційними, прикордонними та портовими структурами, а також спецслужбами з метою виявлення мереж торгівлі людьми та боротьби з ними (на прикладі співпраці між країнами призначення та країнами походження, співпраця в межах ЄС, а також між ЄС та державами, що не входять до ЄС).

За результатами здійсненого дослідження дисертантка сформулювала пропозиції та рекомендації з удосконалення законодавства щодо адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми.

Після кожного розділу й дисертації загалом сформульовано **висновки**, у яких вичерпно висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію, мають високий рівень достовірності.

Зазначене дає підстави стверджувати, що дисертація Небитової Н. Ю. відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею, результати якої виконують актуальне наукове завдання – висвітлення проблематики адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Небитової Н. Ю. «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми» може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, необхідно спрямувати увагу на деякі дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. У новизні зазначено, що запропоновано розроблення та затвердження нормативно-правового акту загального характеру під назвою: «Положення про взаємодію органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями». Однак у самій дисертації, а саме у додатках відсутній проєкт зазначеного документу. На нашу думку, необхідно було б його розробити та направити до відповідних органів, це сприяло би реформуванню законодавства у сфері протидії торгівлі людьми.

2. У висновках до третього розділу запропоновано використовувати ресурси неурядових організацій під час планування і проведення оперативно-розшукових заходів у сфері боротьби з торгівлею людьми, однак механізм їх використання не визначений.

3. У висновках до підрозділу 3.1. авторка пропонує визначити Національну поліцію України основним національним координатором у сфері протидії торгівлі людьми замість Міністерства соціальної політики України. Ми повністю підтримує позицію автора, водночас, в тексті роботи ця пропозиція досить розмита, тому потребують більш чіткого формулювання та аргументації.

Ці зауваження і побажання є рекомендаційними, загалом не позначаються на позитивній оцінці дисертації та спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій авторки фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Небитової Н. Ю. є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертаційне дослідження Небитової Наталії Юріївни на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково

новизною у з'ясуванні особливостей адміністративно-правових засад взаємодії органів Національної поліції України з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Небитова Наталія Юріївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент -
завідувачка відділу докторантури і аспірантури
Науково-дослідного інституту публічного права,
доктор юридичних наук, професор

Лариса Сорока

Підпис засвідчую:
т.в.о. президента, професор

Сергій КОРОЄД